

Mütercimin izni alınmadan tercüme eserin yayımı bir hak ihlalidir.:

“Davacılar vekili, müvekkillerinden Muammer Şahin’in Selçuk yayınlarının sahibi Ali Nezihi Uzel’in ise mütercimi olduklarını ve Sorbon Üniversitesi öğretim üyeleri A. Boningsen ve C. Mercier Quelquejay’ın “İslam en Union Sovietique” adlı eserlerinin tercümesini müvekkili Muammer Şahin’in diğer müvekkiline yaptırıp konu ile ilgili 25 sayfalık özel bir etüd ve takdim yazısı ile ‘Steppe Ezan Sesleri’ Sovyet Rejimi altındaki İslam’ın 400 Yılı’ orijinal adıyla yayımlandığını, bu eserin arz edilen özellikleri itibarıyla 5846 sayılı yasa şümülüne giren bir eser olduğunu, davalılardan Bülent’in sorumlu yazı işleri müdür olduğu, diğer davalı Son Havadis Gazetesinin de müvekkillerinin izni ve müsaadesi olmadan 11.2.1986 tarihinden beri tefrika edildiğini ve ayrıca eserle bir bütünlük teşkil eden etüd ve takdim yazısını da keyfi şekilde kısalttıklarını, tüm bu işleri yaparken de müvekkillerinden hiç bahsetmediklerini ikaza rağmen yayını sürdürdüklerini, müvekkillerinin 5846 sayılı yasadaki madde ve manevi haklarına tecavüz ettiklerini, kitabın ikinci ve sonraki basılarının çıkmasını önlemiş olduklarını belirterek, müvekkili Muammer Şahin için 2.500.000 TL maddi ve her iki müvekkili için 1.250.000 TL manevi tazminat ki toplam olarak 5.000.000 TL tazminatın davalılardan tahsiline Fikri Hakka yönelik tecavüzün refine hükmün gazete ile ilanına karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı Anonim Şirket vekili cevap dilekçesiyle, eserin başkasına ait olması nedeniyle davacı Muammer’in eser sahibi sıfatıyla dava hakkı bulunmadığını, mali haklarını iktisap etmişse bunun FSEK’nun 52 nci maddesine göre yazılı delille ispatı gerektiğini, neşir sıfatı ile hareket ediyorsa neşir sözleşmesinin B.K. 372 nci maddesine göre yazılı yapılması gerektiğini, dava hakkının tesbiti gerektiğini, diğer davacının eserin gazetede tefrika edilmesinden sonra gazete yetkililerince müracaat edip isminin konulması şartı ile eserin yayınlanmasına muvafakat ettiğini ve 15.4.1986 tarihinden itibaren bu isteğinin yerine getirildiğini ve tefrikanın sona erdiği 25.5.1986 tarihine kadar devam ettiğini, bu muvafakat nedeniyle davacı Nezihi’nin manevi tazminat talebine hakkı olmadığını, esasen istenen miktarların da fahiş olup ikinci baskısının yapılmasını gerektirecek orana rağmen görmediğini savunarak, davanın reddini istemiştir.

Diğer davalı davaya cevap vermemiş yargılamayı da takip etmemiştir.

Mahkemece toplanan delillere, söz konusu kitaba tanık beyanına, gazete nüshalarına ve 30.8.1987 tarihli bilirkişi raporuna dayanılarak, gazete de tefrika edilmesinin 25.5.1986 tarihinde son bulmuş olması nedeniyle tecavüzün refi isteminin konusu kalmadığı, FSEK’nun 6/1 maddesine göre söz konusu tercüme eserin bir işleme olduğu 28. maddeye ve Bern Anlaşmasına göre tercüme eseri yayınlanan davacı Muammer Şahin’in eser sahibi sayılması gerektiği ve 8/III maddeye göre FSEK’den doğan hakları dermeyer edeceği, istemini aynı Kanunun 70. maddesine dayandırdığı ve söz konusu gazete tefrikası nedeniyle kar mahrumiyeti olarak yayınevi sahibi davacı Muammer’in 1355.010 TL maddi zararı olduğu sonucuna varılıp davalılardan müteselsilen tahsili ile davacı Muammer’e verilmesine, davacı Muhammer’in yayın evi sahibi olup bu eseri kitap halinde neşredip satışa çıkarmış olmasına, diğer davacının da eserin tercümanı olup yayınevi kanalı ile kitabın satışa çıkarılmasını sağlamış bulunmasına ve davalı şirketi yayınladığı gazete yetkilisi ile görüşerek isminin çevirmen olarak gazetede yazılmasını sağlamasına göre manevi tazminat isteminin yerinde olmadığı sonucuna varılıp reddine karar verilmiştir.

Kararı her iki taraf vekili de temyiz etmiştir.

1- Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre davacı M. Muammer Şahin’in ve davalı A.Ş.’in maddi tazminat istemine ilişkin temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir.

2- FSEK nun işlenmeler başlığını taşıyan 6. maddesine göre diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip de bu esere nisbetle müstakil olmayan yazılı fikir ve sanat mahsullerinin işlenme olduğu ve aynı maddenin 1 nci bendinde işlenmeler arasında tercümelerin de sayıldığı ve son bendinde de işleyenin hususiyetini taşıyan işlenmelerin bu kanuna göre eser sayıldığı açıklanmış bulunmaktadır. Aynı kanunun 8/2 maddesi hükmüne göre de söz konusu eserin sahibi, diğer davacıya tercüme ettirerek yayınlanan davacı yayınevi sahibi M. Muammer Şahin'dir. FSEK.nunu 3. bölümü eser sahibinin haklarını düzenlemekte olup manevi haklar başlığını taşıyan 14-15-16 maddelerinde manevi hakların nelerden ibaret olduğu sayılmış bulunmaktadır. 14. maddede umuma arz salahiyeti, 15. madde de adın belirtilmesi salahiyeti, 16. maddede eserlerde değişiklik yapılmasını menetmek salahiyeti münhasıran eser sahibene ait olduğu ve bunlardan birine aykırı davranışın manevi haklar tecavüz oluşturacağı belirlenmiş bulunmaktadır. Olayımızda davalı A.Ş.'nin eserin sahi olan davacı yayınevi sahibi M. Muammer Şahin'in iznini almadan ve ismini zikretmeden çıkarttığı gazetede eki tefrika halinde yayınlamak suretiyle yukarıda anılan maddelere aykırı davrandığı binnetice davacı M. Muammer Şahin'in manevi haklarını zarara uğrattığı anlaşılmış bulunmaktadır.

Mahkemece söz konusu eserin davacı yayınevi sahibince Kitap halinde neşredilip yayınlandığı, binnetice alenileştiği kabul edilerek manevi tazminat istemi reddedilmiş ise de, FSEK nun 7. maddesine göre, hak sahibinin rızasıyla umuma arz edilmiş bir eser alenileşmiş sayılır. Oysa davacı Yayınevi sahibinin rızasıyla umuma arz edilmiş bir eser söz konusu değildir. Kendisince neşredilmiş olması 7. madde anlamında alenileşmiş olarak kabul edilemez. FSEK.nun 70. maddesine göre kusur ve tecavüzün ağırlığı icap ettirdiği takdirde manevi zarar adı ile bir miktar paranın verilmesi istenilir. Davalı A.Ş.. basın hayatının içinde olup gazete çıkarttığına göre, bir eserin sahibinin müsaadesi olmadan neşredilemeyeceğini bilmesi iktiza eder. Bu yola gitmeden söz konusu eseri gazetesinde tefrika ettiğine göre ağır kusurlu ve ağır tecavüzde bulunduğunu ve FSEK na göre manevi hakları haleldar ettiğini kabul etmek gerekir. Binnetice şartları olduğundan dolayı davacı yayınevi sahibi yararına manevi tazminata karar verilmesi gerekirken mahkemece bu kalem istemin reddi doğru bulunmamıştır.

3- Davacılar dava dilekçelerinin netice-i talep kısmında verilecek hükmün 3 gazete ile ilanını talep ettiklerine ve FSEK.nun 67/2 maddesi hükmüne göre böyle bir talepte bulunmaları mümkün olduğu halde, mahkemece bu hususta bir karar verilmemiş olması da doğru bulunmamıştır.

4- Davacı Ali Nezihi Uzel diğer davacı yayınevi sahibinin istemi üzerine söz konusu eseri Fransızca'dan Türkçe'ye çeviren mütercimdir. Davacı yayınevi sahibi neşrettiği kitap da çeviren olarak davacı Nezihi Uzel'in ismini zikretmiş ve onun fikri ameliyesini gözeterek bu yoldaki şahsiyet haklarını korumuş bulunmaktadır. Bu itibarla davacı yayınevi sahibince diğer davacı mütercim Nezihi Uzel'in korunan bu şahsiyet hakkına davalı A.Ş.'in de riayet etmesi gerekirdi. Oysa davacı A.Ş. söz konusu eseri Gazetesinde tefrika etmeye başladığı zaman bir süre çeviren olarak davacı Nezihi Uzel'in ismini zikretmemiş onun müracaatı üzerine bir müddet sonra zikretmeye başlamıştır. Böylece ismin zikredilmediği devrede davacı mütercimin medeni kanunun 24-25 maddelerine göre ve ismi ketmedilmek suretiyle şahsiyet haklarının zarar uğratıldığı ve manevi tazminata hak kazandığını kabul etmek gerekir.

Mahkemece, davacı Nezihi Uzel'in davalı A.Ş.'ye müracaatı üzerine bu tarihten itibaren çevirmen olarak isminin tefrikada belirtilmesi nedeni ile manevi tazminat istemi reddedilmiş ise de davacı Nezihi Uzel'in davalı A.Ş. e isminin zikredilmesi yolundaki müracaatı ve isteminin kabulü önceden doğan haklarından feragat edildiği anlamı taşımadığından manevi tazminat isteminin reddine karar verilmesi doğru bulunmamaktadır.

5- Davalı Gazete sorumlu müdürü Bülent Kavuk'un temyizine gelince adı geçenin Basın Kanununun 17. maddesi hükmü gereğince sorumlu tutulduğu anlaşılmaktadır. Oysa Basın Kanununun 17. maddesi aynı Kanunun 16. maddesi

ile birlikte incelenip yorumlanması gerekmektedir. Basın Kanununun 16. maddesi Basın Yoluyla İşlenen Suçlarda Cezai Sorumluluğu düzenlemiş ve sorumluları göstermiştir. Basın Kanununun 17. maddesi ise 16. maddede gösterilen suçların aynı zamanda bir haksız fiil oluşturması halinde maddi ve manevi tazminattan bu davalıların da sorumlu tutulacaklarını göstermektedir. Ancak olayımızda Basın Kanununun 16. maddesine giren bir suç söz konusu olmadığı cihetle 17. maddesinin uygulanmasına imkan bulunmamaktadır. O halde uyuşmazlığın FSEK.nun çerçevesi içerisinde çözümlenmesi ve binnetice Gazete Sorumlu Müdürünün FSEK.na aykırılıktan doğan tazminattan sorumlu tutulmaması ve hakkındaki davanın reddi gerekirken, adı geçen davalı Bülent Kavuk'tan da tazminatın tahsiline karar verilmesi doğru görülmemiştir.

Mahkemece yukarıda açıklanan hususlar dikkate alınmadan yazılı olduğu şekilde hüküm tesisi doğru bulunmamış, bozmayı gerektirmiştir”.

(11. HD, 14.3.1989, E. 1989/5455, K. 1989/1800 - DÖNMEZ, s. 351-354)